

Department Nabavka Energije i Strukture Tržišta

Jun, 2006

Izveštaj o KEK Uvoznim Cenama Električne energije u poredjenju sa Evropskim Cenama Električne Energije za prvu polovinu 2006

Balans snage za 2006 predvidja da bi obezbedio predvidjenu mesešnu potražnju, KEK treba da uveze odredjenu količinu energije. Ova situacija o Balansu snage ostaje nepromenjena skoro tokom cele 2006, sem Jula i Avgusta kada ima viškova, koji se smatraju kao izvoz.

Prognoze i predvidjanja koje sadrži ovaj izveštaj su samo o ugovorenim uvozima, koji se koriste kao dodatak Kosovskog postojećeg generatornog kapaciteta u ispunjavanju potražnje, uključujući uvoze koji su korišćeni kao dodatak prilikom isklizavanja generativnih kapaciteta u operaciji. KEK trenutno pravilo je da ugovara uvoz preko godišnjih tendera za potražnju, gde je potražnja za period od jednog meseca i više. U stvarnosti, KEK nije u stanju da potpiše za svu potražnju zbog nesigurnosti oko raspoloživog novca i, kao posledica, je primoran da vrši redukcije ili da vrši kratkorodne uvoze koji su znatno skuplji od onih preko tenderskog procesa. Pošto odobrenje ovih ugovora ili bilo kojeg drugog PPA je subjekat Zakona i odgovornost regulatora, KEK će trebati obezbediti RUE obrazloženje potreba za kupovinom zatražene sume, zajedno sa objašnjenjem tehničke specifikacije o vrsti zatražene energije, pre objavljivanja tendera.

Draft tržišnih pravila napominje da godišnja i mesečna prava korišćenja inter-konektor kapaciteta budu dodeljeni preko aukcija. Predpostavili smo da mogući inter-konektor kapacitet može prevazići potrebe uvoza, dovodeći do toga da plaćena cena kapaciteta inter-konektora na aukciji pada na nulu. Shodno tome, nikakva naknada za prilaz inter-konektora nije uključena u predloženim uvozim cenama. Isto tako smo predpostavili da će Kosovo biti u stanju da uvozi preko drugih interkonektora sem onih sa Srbijom na koje je trenutno restriktivno, otuda povećanje opsega mogućnosti uvoza.

Dalje u ovom izveštaju su analizirane uvozne cene ostvarene od KEK-a i cene trgovine dan-unapred (day ahead), kao i bilateralna trgovina na nekim Evropskim tržištima sa fokusom na region. U načelu, testiranje tržišta u formi kompetitivnog tendera treba obezbediti najbolji vodič predvidjanjima o budućim uvoznim cenama za Kosovo. Ali, postoji veliki broj razloga zbog kojih ovo možda neće biti slučaj:

- KEK je neprimamljiva strana, jer se oslanja na KCB fondove za plaćanje uvoza. Od Ponudjivača se može očekivati da su postavili cenu zbog ovoga u svojim ponudama

odobravajući povećan rizik i dodajući bruto-profit radi povraćaja troškova ponude za ugovore koji nisu potpisani zbog finansijskih ograničenja KEK-a.

- Ove godine je KEK ušao na tržište relativno kasno, pozivajući na ponude u Februaru 2006 za momentalnu ispostavu. Moguće je da su atraktivnije ponude već primljene ukoliko je tender lansiran ranijeg datuma. Mislimo da u budućnosti bi najbolje vreme za lansiranje tendera bilo između 15 Marta i 15 Aprila za duži period (jedna ili više godina), jer:
 - Do tada će problem raspoloživih sredstava za uvoz biti poznat
 - Energetski Balans za narednu godinu će biti finaliziran i odobren
 - Ima više vremena za pripremu tendera, i
 - U ovom periodu cene električne energije u regionu pokazuju tendenciju opadanja
- Kosovo nije trenutno prihvaćeno kao TSO unutar SEE regionalnog tržišta. Ovo ga stavlja u poziciju gde mehanizmi za dodelu kapaciteta interkonektora nisu jasni i, u stvarnosti, kontrola se vrši od strane EPS-EMS Srbije koja, takodje ima kontrolu o Kosovskim opcijama za uvoz.

KEK je pozvao nadmetanje za nabavku 14 različitih Lot-ova uvoznih ponuda u Februaru 2006. Od ovih, 2 su bile za hitnu nabavku. Rezultati pobjedničkih ponuda primljenih za ostale Lot-ove su naznačene dole.

Tabela 1: Rezultati lansiranog KEK tendera

Br	Perioda (2006)	Dana Periode	Lloji	Prosta	Ponderisana	Kolicina
				Prosečna Cena (€/MWh)*		MWh
1	Februar	28	Band (24-hour)	48.47	48.56	33 600
2	Februar	28	Modulisano (0700-2300)	58.11	58.04	53 760
3	Mart	31	Modulisano (0700-2300)	54.86	54.86	39 680
4	April	11	Modulisano (0700-2300)	52.9	51.8	35 200
5	Maj	31	Modulisano (0700-2300)	47.27	47.12	79 360
6	Jul	26	Modulisano (0700-2300)	52.24	52.33	54 080
7	Septembar	30	Modulisano (0700-2300)	57.18	56.96	69 600
8	Octobar	11	Band (24-hour)	47.83	48.03	23 760
9	Octobar	11	Modulisano (0700-2300)	57.25	57.36	23 760
10	Novembar	30	Modulisano (0700-2300)	60.68	60.57	28 800
11	Decembar	31	Band (24-hour)	51.03	50.42	37 200
12	Decembar	31	Modulisano (0700-2300)	62.32	62.39	64 480
				<i>Prosečna</i>		<i>Ukupno</i>
Band				49.11	49.19	94 560
Modulisana				55.87	55.4	448 720
Sve lotove				54.18	54.33	543 280

* U nekim slučajevima, naplata pretrpanosti posebne transmisije je dodata ponudjenoj ceni prilikom izračunavanja proseka

Radi uporedjivanja u tabeli dole imamo skup svih cena vidjenih na javnim tenderima u nekim regionalnim zemljama (*Source: SEETEC report - Study of the Obstacles to Trade and Compatibility of the Market Rules*). Iako ova komparacija ne govori jasno stanje zbog perioda, datuma, volumena i uslova koji su različiti za svaku zemlju, prosečna cena koju je KEK primio izgleda da je bila veoma visoka.

Tabela 2: SEE cene

Mesto	Razmena	Datum	Cena
			€/MWh
Albania	Zadnji tender	2006	EFT: 42 (50MW band energija)
			Ezpada: 48.40 (40MW)
			EGL: 43.47 (17 MW)
Bosnia dhe Hercegovina	Prodajna cena EPHZHB	2006	31.44 (prosecno)
Bugarska*	NEK Veleprodajna Snabdevanja Tarifa	2005	≈ 28.5
Republika Ceske	OTE - trziste dan pre (day-ahead)	Feb-06	25-63 (prosecno, radni dani)
			30-49 (prosecno, nedelno)
Hungarska	Efektivna Auksia	2006	47.35 (pik)
			24.23 (bez-pik)
Crna Gora	Zadnji tender od KAP	2006	20.44 (regulisano)
			40 (slobodno trziste)
Kosovo	Tender od KEK	2006	49.19 (band)
			55.40 (modulirano)

* Ovo je cena po kojoj NEK prodaje distribuiranim kompanijama (to je prosek NEK nabavne cene uključujući transmisiju)

Trenutno samo par trgovaca imaju oko 90% sadašnjeg preko-graničnog tržišta u SEE. Nije jasno zašto generatori sa viškovima energije u regionu (kao što su EPRS, NEK, Hidroelectrica) trguju preko trgovaca umesto da razviju unutrašnji trgovinski biznis. Najvažniji preko granični trgovci u SEE su: EFT, Energy Holding, EGL, ATEL Montmontaza, i PCC. Makedonija (MEPSO-veleprodajni nabavljač) je baš sad lansirao tender za uvoz 2,696 GWh električne energije u 2006-2007. Skorije EPRS iz Bosne i Hercegovine je lansirao tender za izvoz 1,280GWh, koji su se prodali u 5 ponuda različitim trgovcima. Kao dodatak integrisanim preduzećima i veleprodajnim nabavljačima, neki veliki industrijski potrošači takodje uvoze direktno od trgovaca. Regionalna proizvodnja u totalu je bila 168 TWh (ne EU zemlje) u 2004, preko granična trgovina (komercijalni ugovori) su predvidjeni od EFET na 45.8 TWh (od 264 TWh uključujući neke EU zemlje), predstavljajući 17% proizvodnje.

Dalje smo obezbedili i prosečne cene nekih Evropskih i regionalnih dan-unapred tržišta, gde su isto predstavljene i KEK realizovane cene uvoza do Maja.

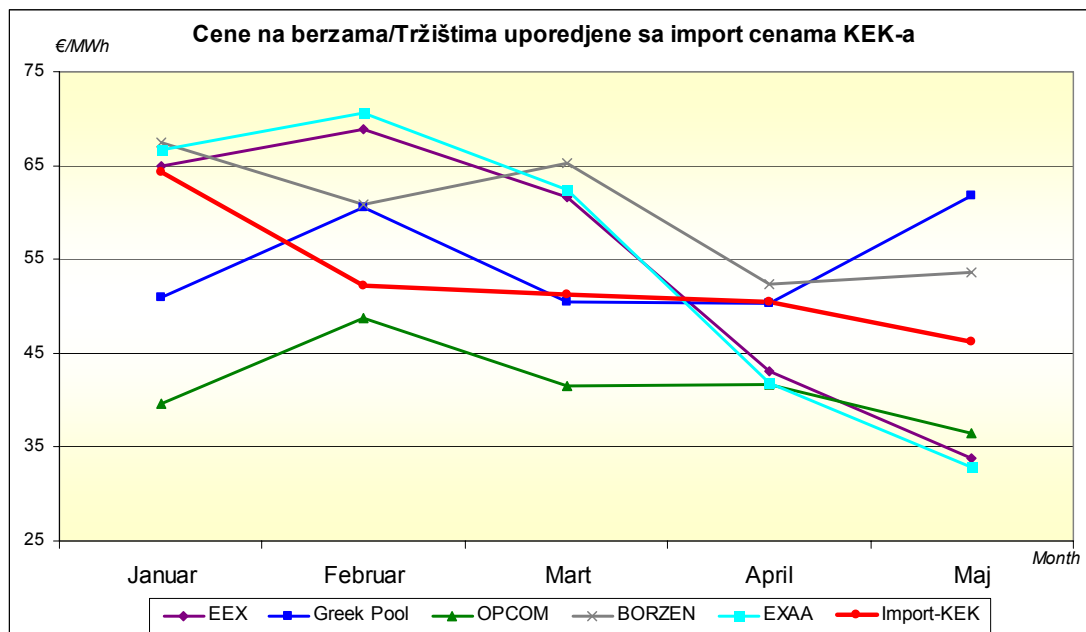
Tabela 3: Dan-unapred cene u poređenju sa KEK uvoznim cenama

2006	EEX		Greek Pool		OPCOM		BORZEN		EXAA		Import-KEK	
	€/MWh	MWh	€/MWh	MWh	€/MWh	MWh	€/MWh	MWh	€/MWh	MWh	€/MWh	MWh
Januar	64.92	7 352 703	50.93	4 809 652	39.68	289 777	67.42	48	66.67	87 249	64.26	5 730
Februar	68.89	6 984 544	60.57	4 250 853	48.69	288 951	60.89	-	70.61	106 401	52.19	63 352
Mart	61.67	7 095 907	50.49	4 323 724	41.55	329 203	65.22	264	62.43	108 935	51.31	
April	43.10	7 093 382	50.35	3 787 712	41.68	396 499	52.30	120	41.83	120 861	50.43	27 280
Maj	33.88	7 054 058	61.81	4 238 855	36.54	324 870	53.64	-	32.90	123 290	46.22	64 480

Sa ove tačke gledišta KEK uvozne cene za 2006 izgledaju da su slične sa cenama u Evropskoj Razmeni Energije koje su pokazane u tabeli i dijagramu, iako se ne možemo osloniti na ovo upoređenje, jer su cene date na dan-unapred tržištu gotovinske cene reflektujući stvarnu nabavku i potražnju za pojedinačni sat i podrazumevaju veći rizik. Pošto je veći deo uvoza KEK-a iz Rumunije preko trgovaca(EFT i EGL), uporedili smo KEK uvozne cene sa OPCOM dan-unapred cene i izgleda da cene koje su ponudjene KEK-u mnogo veće nego one na dan-unapred tržištu.

Ovo je ilustrovano u dijagramu dole.

Dijagram 1: Dan-unapred cene u poređenju sa KEK uvoznim cenama

Napomena: KEK uvozna cene za Mart je je slična sa Februarom i Aprilom, jer nije bilo uvoza

U periodu Januar do Maja 2006 KEK je uvezao 160 842 MWh, sa prosečnom cenom od €49.93/MWh. Od početka 2006 pa do Maja, KEK je potrošio na uvoz € 8 030 990, što je 5.8 % više u odnosu na isti period prošle godine, dok je uvezao 5.1 % manje energije nego tokom istog perioda prošle godine, koristeći povećanje u ceni za ovaj period od 11 %.

Imamo takodje nadgledanu situaciju KEK uvoza od 2000 do 2006.

Tabela 3: KEK uvoz (ugovoreni, hitni i razmena energije) volumen i cena (2000 - Maj 2006)

KEK Ugovoreni Import	Kolocina	Presecna Ponderisana Cena	Vrednost
	MWh	(\$)/€/MWh	(\$)/€
2000*	778 870	30.43	23 701 412
2001*	871 485	31.30	27 276 960
2002*	627 265	32.67	20 491 605
2003	314 794	36.58	11 516 420
2004	338 253	37.87	12 810 983
2005	189 300	46.97	8 891 561
2006* (I-V)	160 842	49.93	8 030 990

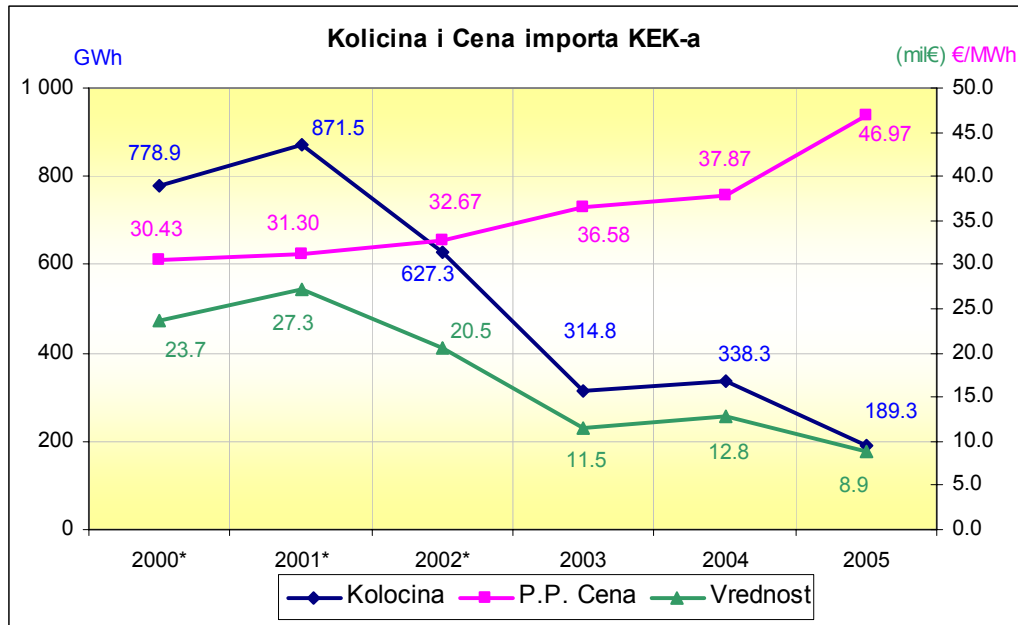
KEK Emergency Import	Kolocina	Presecna Ponderisana Cena	Vrednost
	MWh	(\$)/€/MWh	(\$)/€
2000*	0	0.00	0
2001*	0	0.00	0
2002*	2 000	49.00	98 000
2003	61 216	49.00	2 999 584
2004	160 215	40.87	6 547 693
2005	160 035	48.94	7 831 754
2006* (I-V)	0	0.00	0

*Napomena: u 2000 - 2002 cene su u Američkim dolarima (\$) pri kursu od otprilike 1:1

Import ukupno u MWh (Ugovoreni + hitan+ Razmena)	
2000*	782 760
2001*	967 495
2002*	770 185
2003	637 275
2004	650 640
2005	490 632
2006* (I-V)	274 561

U periodu 2000 do Maja 2006 KEK je totalno uvezo 4.57 TWh, 71.7 % od kojih je ugovorena energija, 8.4 % hitan uvoz i 19.9 % razmenjeni uvoz. Do sada KEK je potrošio € 130.2 mil. (ugovoreno 86.6 % & hitno 13.4 %), gde je ispitani izmenjeni koeficijent 1.6, što znači da za jedan MWh uvoza KEK treba da vrati 1.6 MWh. Volumen uvoza je bio smanjen, godišnje u proseku od 11% (bez uvoza koji se desio 2006) gde je prosečna cena bila povećana za 10.7% u proseku godišnje. Totalni troškovi za uvoz su se smanjili godišnje za prosečno 5.9 %. Ova dinamika je ilustrovana u donjem dijagramu.

Dijagram 2: KEK uvozni volumen i cene (2000 - Maj 2006)

*Napomena: Napomena: u 2000 - 2002 cene su u Američkim dolarima (\$) pri kursu od otprilike 1:1

Cene u celoj Evropi su se povećale od 2004 kao rezultat “kijanja” povećanja cena nafte. Ovo se takodje reflektovalo na KEK uvozne cene, koje su se znatno povećale iznad trenutnih SEE regionalnih cena, što može biti objašnjeno KEK ograničenošću da ugovara, o gore napomenutom, ili o teškoćama prilazu regionalnim nabavljačima zbog ograničenosti transmisije i institucionalne i regulativne baze prekogranične trgovine. Treba biti naglašeno da Balkansko “tržište” ima veoma nizak likviditet i ostaje i dalje u rukama nekoliko dominantnih igrača. Situacija u SEE regionu o kapacitetu interkonekcijske transmisije je ne-transparentna čak i uz nedostatak stvarne tehničke pretrpanosti zbog nedostatka opšteg regulacionog okvira za kalkulaciju i alokaciju kapaciteta interkonekcijske transmisije pod transparentnim metodologijama za sve učesnike na tržištu. Implementacija regionalnog ITC mehanizma je bila jedan od glavnih prioriteta za CEER i ETSO/SETSO zadnjih godina. Šema je nišla na nekoliko problema koji su naznačeni u SEETEC izveštaju (*Study of the Obstacles to Trade and Compatibility of the Market Rules*) koji su inherentni prihvaćenoj metodologiji. Jedan napomenut problem o prihodima i troškovima kreiran od strane ITC mehanizma je činjenica da TSO imaju podsticaj da maksimiziraju svoje net prihod (ili da smanje njihove rashode fondova) jer TSO nisu još uvek nezavisni. U nedostatku metodologije tarifne transmisije i jasnih pravila o tome kako naplatiti i kreditirati korisnike mreže, podsticaj TSO da pokušaju da maksimiziraju svoje prihode će biti uvek prisutan. Trenutno situacija rezultira veoma limitiranim prilazom treće strane HV mreži od strane nekoliko odabranih strana na tržištu, veoma nelikvidno tržište i veoma visoke cene ponudjene Kosovu.

Izgleda razumljivo očekivati da KEK-ove buduće cene trebaju pasti na regionalni nivo kada određena ograničenja njegove aktivnosti kao druge strane budu prevaziđena. Bilo kako bilo, konvergencija sa regionalnim mernim cenama se neće desiti momentalno. Podrobno, biće potrebno vremena za potencijalne nabavljače da budu sigurni da KEK može ispuniti obaveze bilo kakvog ugovora u koji udje i za KEK da ima sigurnost o fondovima da bi bio u stanju da prihvati

efektivniju ugovornu strategiju. Uz povećanu skladnost sa Zapadno-Evropskim tržištom može se očekivati i porast regionalnih SEE tržišnih cena.

Regulatorni Ured za Energiju će kontinuirano nadgledati situaciju uvoza i preporučujemo korektno i do tačina planiranje i rano ugovaranje (čak i godinu dana pre projektovanog vremena za predaju), da bi dobili niže uvozne cene.